Onderzoeksvoorstel

Peer-review in Finland

"Hoe wordt peer-review toegepast, opgebouwd en ervaren op de lerarenopleidingen en opleidingsscholen in Finland?"

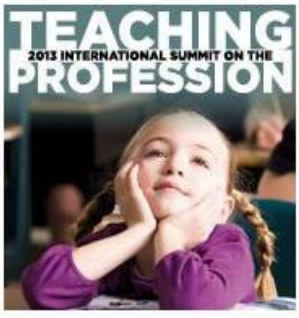
Auteurs:

Eline Geus
Diederik de Graaf
Rico Klaassen Bos
Menno Lagerwey
Floor de Nooij
Pieter Jan Visser

Onder begeleiding van:

Marco Snoek

Hogeschool van Amsterdam

Inhoud

Inleiding **3**

Hoofdvraag **4**

Doelstellingen **6**

Theoretisch Kader **7**

Peer-review *7*

Peer-review in Nederland *8*

Peer-review in Finland *8*

Methode **9**

Literatuurstudie *9*

Praktijkstudie *9*

Literatuur **10**

Inleiding

In maart 2013 vond in Amsterdam de International Summit on the Teacher Profession plaats in de Beurs van Berlage. Delegaties van ministers en vakbonden van de twintig best presterende onderwijslanden en de vijf snelst groeiende landen kwamen bij elkaar om te spreken over onderwijs. Het onderwerp van de summit was het evalueren van leraren: hoe gebeurt dit in de verschillende landen en wat kunnen we van elkaar leren als het gaat om het stimuleren van de professionalisering van leraren?

Wij zijn zes excellente HvA-studenten en waren uitgenodigd om bij deze summit aanwezig te zijn en inspiratie op te doen over verscheidene onderwerpen die ter sprake kwamen. Tijdens gesprekken die we gevoerd hebben gedurende de summit bleek dat in Finland veel aandacht is voor het onderwerp peer-review binnen de lerarenopleidingen. Studenten worden bij peer-review gestimuleerd om van en met elkaar te leren.

Er is reeds een aantal initiatieven om peer-review in Nederland te stimuleren. De Onderwijscoöperatie, een bundeling van de vakbonden in Nederland, is begonnen met pilots waarin peer-review wordt ingebed in de werkwijze van scholen. Tevens is bekend dat Minister van Onderwijs, Jet Bussemaker, op verschillende plaatsen met leraren spreekt over de mogelijkheden om peer-review systematisch in te zetten ten behoeve van de professionele ontwikkeling van leraren. Dit zal een belangrijk thema worden van de beleidsvoornemens, die binnenkort zullen worden gelanceerd.

Om peer-review breder in te voeren in scholen in Nederland is van belang dat leraren in staat zijn om het instrument op een kwalitatief goede wijze te hanteren. Daar zou al tijdens de lerarenopleiding een start mee gemaakt moeten worden. In de lerarenopleidingen in Nederland wordt op dit moment echter nog geen tot weinig aandacht besteed aan peer-review. Naar aanleiding van de summit is daarom de vraag ontstaan of hier op Nederlandse lerarenopleidingen niet meer aandacht aan moet worden besteed. Er is mogelijk nog veel winst te behalen op het gebied van peer-review op de Nederlandse lerarenopleidingen.

Gezien de vergevorderde mate van gebruik van peer-review in Finland, vinden wij het zinvol hier onderzoek naar te doen. Vanuit onze opleiding, de Hogeschool van Amsterdam, is er veel belangstelling om meer aandacht te besteden aan peer-review binnen het curriculum en zij stimuleren ons om dit onderzoeksplan in te dienen. De vraag is hoe in Finland peer-review in de lerarenopleidingen wordt geïmplementeerd en hoe dit wordt gekoppeld aan de stageactiviteiten. Tevens zal worden gekeken hoe peer-review wordt gebruikt door leraren op de opleidingsscholen die gekoppeld zijn aan de lerarenopleidingen. Om in kaart te brengen hoe peer-review wordt gebruikt zullen wij interviews afnemen bij studenten, docenten en lerarenopleiders en zo mogelijk observaties uitvoeren bij de toepassing van peer-reviews onder studenten.

Figuur 1 HvA studenten spreken tijdens ISTP 2013 met Finse delegatie over Peer-review in Finland

Hoofdvraag

De hoofdvraag luidt:

“Hoe wordt peer-review toegepast, opgebouwd en ervaren op de lerarenopleidingen en opleidingsscholen in Finland?”

Deelvragen:

1. “Wat wordt, volgens de literatuur en stakeholders, in Finland en Nederland verstaan onder peer-review?”
2. “Hoe wordt peer-review opgebouwd en toegepast op de lerarenopleidingen en opleidingsscholen in Finland?”
3. “In hoeverre vinden studenten van Finse lerarenopleidingen peer-review van toegevoegde waarde voor hun opleiding en hun toekomstige beroep?”

Doelstellingen

Met de resultaten van dit onderzoek wordt getracht een bijdrage te leveren op drie niveaus: de persoonlijke praktijk, de eigen lerarenopleiding en Landelijk beleid.

Ten eerste willen wij de resultaten van dit onderzoek gebruiken voor persoonlijke professionalisering. Wij willen zelf leren hoe peer-review plaats vindt en hoe we dit kunnen toepassen in onze eigen praktijk. Tevens willen wij op het gebied van peer-review voortrekkers worden op onze toekomstige werkplek en zodoende een bijdrage leveren aan de schoolontwikkeling.

Ten tweede zullen de uitkomsten worden meegenomen in het proces van curriculumvernieuwing binnen de lerarenopleidingen van de Hogeschool van Amsterdam. Op basis van de resultaten kan een module of training ontstaan waarin het leren geven van goede feedback op elkaar centraal staat. De opleidingscoördinatoren van de Hogeschool van Amsterdam moedigen ons aan dit onderzoek uit te voeren.

Tot slot kunnen de uitkomsten van dit onderzoek een stimulans geven aan de verbetering van de aansluiting van de lerarenopleidingen in Nederland op professionaliseringsprocessen van leraren in scholen. Er zal informatie over het gebruik van peer-review op Finse lerarenopleidingen gebruikt kunnen worden voor toepassing in Nederland.

Het onderzoek zal uitgewerkt worden in een verslag met aanbevelingen voor de Nederlandse lerarenopleidingen en worden aangeboden aan het Tijdschrift voor Lerarenopleiders. Tevens zullen de uitkomsten gepresenteerd worden op het Congres voor Lerarenopleiders op 10 en 11 maart 2014 in Zwolle. Lerarenopleidingen in Nederland kunnen dit advies gebruiken om peer-review in de lerarenopleidingen te implementeren en zodoende het curriculum te verbeteren.

Theoretisch Kader

De kwaliteit van de leraar is één van de belangrijkste factoren binnen school die bijdraagt aan leerresultaten van leerlingen (McKinsey 2009, Hattie, 2009). Er is daarom in toenemende mate aandacht voor professionalisering van de leraar (Onderwijsraad 2013). Uit reviewstudies naar het leren van leraren komt naar voren dat effectieve professionalisering gekenmerkt wordt door actieve en collectieve participatie en samenwerking van leraren (van Veen et al. 2010). Hoewel leraren aangeven dat deelname in professionele leernetwerken, mentoring en peer observatie, en observatiebezoeken aan andere scholen ervaren worden als professionaliseringactiviteiten met een hoge impact, worden dergelijke professionaliseringsactiviteiten maar beperkt toegepast (TALIS 2009).

Uit onderzoek naar collegiaal leren van leraren blijkt dat collegiaal leren een stimulans is om te experimenteren met nieuwe werkvormen (Zwart 2007). Peer-review is daarmee een manier om de kwaliteit op school niveau en leerkracht niveau te verbeteren. Naar aanleiding van de eerste deelvraag, beschrijven we een eerste impressie van de bijbehorende literatuur. In dit theoretisch kader bespreken we wat wordt verstaan onder peer-review en in hoeverre dit wordt toegepast in Nederlandse en Finse lerarenopleidingen.

Peer-review

In de literatuur gebruikt men meerdere termen voor peer-review. Zo spreekt men over peer assessment, intervision, intercollegiale consultatie of peer feedback. Wat deze termen gemeen hebben, is dat ze als vorm gebruikt worden om sociale interactie tussen leraren te bevorderen, zodat men van elkaar kan leren. De leraar kan zich zo in zijn beroep professionaliseren. Om peer-review te kunnen onderzoeken is het belangrijk om een vaste definitie hiervan te handhaven. Peer-review wordt in een verslag van Ecorys, in opdracht van het Ministerie van OCW, als volgt gedefinieerd: *onderlinge feedback tussen gelijken (peers), in dit geval onderwijzend personeel, met kwaliteitsverbetering van het werk als oogmerk* (de Bruin, van Geel, & Kans, 2013).

Deze definitie maakt duidelijk dat peer-review gezien kan worden als een verzamelterm. Om deze reden is ervoor gekozen de term peer-review te gebruiken in dit onderzoek. Peer-review wordt gebruikt in verschillende situaties. In dit citaat wordt de leraar als onderwerp gebruikt, maar dit is tevens over te zetten naar de student.

Binnen peer-review is feedback een essentieel aspect. Effectieve feedback moet volgens Nicol & Macfarlane-Dick (2006) voldoen aan een aantal voorwaarden. Effectieve feedback geeft antwoord op drie vragen: waar ga ik heen (feed up), hoe pak ik dat aan (feed back) en wat doe ik vervolgens (feed forward). Deze drie vragen moeten gesteld worden op vier niveaus: (a) taakniveau, (b) procesniveau, (c) zelfregulatieniveau en (d)

persoonlijk niveau (Hattie & Timperley, 2007). Nicol & Macfarlane-Dick (2006) geven aan dat de afstand tussen de huidige en gewenste prestatie gedicht moet worden door middel van feedback. Feedback moet plaatsvinden op persoonlijk niveau door middel van reflectie en op metacognitief niveau om het leren bij te sturen.

Zowel Zwart (2007) als Thurlings et al (2011) benadrukken dat het goed kunnen luisteren, vragen kunnen stellen en constructieve feedback belangrijke voorwaarden zijn voor vruchtbare vormen van peer learning en peer review. Daarmee wordt het kunnen geven van goede feedback dus ook een leerdoel voor lerarenopleidingen (Dale 2007). Doordat peer feedback (normatief!) zicht geeft op het verschil tussen de huidige en gewenste prestatie krijgt peer-review veelal het karakter van een (formatief) assessment. Ook Sluijssmans en Prins (2009) benadrukken het belang van aandacht voor peer assessment binnen de lerarenopleidingen: “bij peer assessment moeten studenten communiceren over praktijkvoorbeelden, anticiperen op elkaar en studenten leren elkaar te beoordelen.” De betrokkenheid op het eigen leerproces wordt verhoogd en dit verbetert de resultaten die studenten boeken (Sluijsmans & Prins, 2009).

Peer-review in Nederland

Peer-review is geen onbekende term in Nederland. Peer-review wordt reeds in het basisonderwijs gebruikt onder leerlingen. Hierbij geven leerlingen elkaar feedback bij presentaties (Meusen-Beekman & Joosten- ten Brinke, 2010). In dit onderzoek zal echter gekeken worden naar de lerarenopleidingen. Binnen de lerarenopleidingen kan aandacht voor peer-review twee doelen dienen: als leerdoel gaat het om het leren geven en ontvangen van kwalitatief goede feedback, als vaardigheid die studenten in hun latere beroepsuitoefening moeten kunnen toepassen. Als procesdoel gaat het om het gebruik van de methodiek van peer-review om het leren en verwerven van de bekwaamheidseisen tijdens de lerarenopleiding (Nahari & Boezeman, 2010) te ondersteunen. Binnen de opleidingen lijkt er weinig systematische aandacht voor het inzetten van peer-review (bijv. tijdens stages) en voor kwaliteitseisen en vaardigheden die essentieel zijn voor effectieve peer-review. Overzichtstudies over de mate waarin peer-review in de opleidingen wordt ingezet ontbreken echter.

Peer-review in Finland

De lerarenopleidingen in Finland verschillen in meerdere opzichten van de Nederlandse lerarenopleidingen. In Finland worden alle lerarenopleidingen op universitair niveau gegeven en geldt er tevens een streng selectiebeleid (Sahlberg, 2011).

Peer-review neemt in Finland een belangrijke positie in op de lerarenopleidingen. In de documentaire The Finland Phenomenon (Faust, 2011) laat Tony Wagner (Harvard University) zien hoe groepen studenten elkaars lessen bezoeken en vervolgens elkaar feedback geven.

In het begin van de 21^{e} eeuw werd in Finland geëxperimenteerd met een systeem van individuele mentoring voor leraren. Omdat dit te hoge kosten met zich mee bracht, werd gestart met het ‘peer group mentoring’, kortweg PGM. In de eerste plaats omdat

het kostendrukkend is, ten tweede omdat het gebruik maakt van constructivistisch, sociaal leren en ten derde omdat het het leerproces flexibeler maakt (Heikkinen, Jokinen, & Tynjälä, 2012).

In eerste instantie werd PGM gebruikt in het beroepsveld, maar in 2010 werd de vertaalslag gemaakt naar de lerarenopleidingen. Met steun van het Finse Ministerie van Onderwijs is het 'Osaava Verme' project gestart, vrij vertaald: 'bekwaam peer-review'. Osaava Verme heeft PGM op alle lerarenopleidingen in Finland geïmplementeerd. Het geeft een theoretische onderbouwing voor PGM en de toepassing ervan in de praktijk (Heikkinen, Jokinen, & Tynjälä, 2012). Derhalve kan gesteld worden dat peer-review een belangrijke positie inneemt op de lerarenopleidingen in Finland.

Methode

Literatuurstudie

Om te beginnen zal de eerste deelvraag worden beantwoord naar aanleiding van een literatuurstudie naar peer-review in Nederland en Finland. Hierbij zal tevens geprobeerd worden om in kaart te brengen in hoeverre peer-review reeds plaatsvindt in Nederland en Finland, en wat stakeholders verstaan onder het begrip peer-review. Een eerste aanzet hiertoe is reeds gemaakt in het theoretisch kader.

In de lerarenopleiding kunnen drie fasen worden onderscheiden: de initiële opleiding, de inductiefase, en de fase van voortgaande professionalisering. Tijdens het onderzoek is het goed om te kijken hoe in Finland peer-review is ingebed in deze verschillende fasen. In Finland onderscheidt men speciale opleidingsscholen die nauw verbonden zijn met de lerarenopleidingen.

Praktijkstudie

Tijdens onze excursie naar Finland zullen twee lerarenopleidingen bezocht worden: University of Helsinki en University of Jyväskylä. In Helsinki zullen wij contact opnemen met Hannele Niemi, zij is hoogleraar en expert op het terrein van lerarenopleidingen. In Jyväskylä zullen wij spreken met Hannu Heikkinen. Hij is verbonden aan de universiteit maar tevens de project manager van Osaava Verme, het project waarbij peer-review wordt geïmplementeerd in alle lerarenopleidingen in Finland.

Wij zullen beide lerarenopleiders interviewen met als doel om informatie in te winnen over hoe peer-review op de lerarenopleiding is geïmplementeerd. Welke rol heeft het binnen de opleidingen en hoe wordt het toegepast?

Vervolgens zullen wij bij elke universiteit spreken met 3 docenten en 10 studenten. De selectie van deze studenten en docenten laten wij over aan de lerarenopleiders. Het doel van deze gesprekken is het in kaart brengen van de wijze waarop aan peer-review

wordt gedaan op de opleiding. Tevens wordt onderzocht wat de meningen zijn van de respondenten over peer-review en de toegevoegde waarde ervan aan de opleiding. De interviews zullen semi-gestructureerd zijn en zullen onder studenten in focus-groepen van 5 personen plaatsvinden. De docenten zullen één-op-één worden geïnterviewd.

Tot slot zal gesproken worden met 4 leraren die werken op de opleidingsscholen die verbonden zijn aan de universiteiten. Aan deze leraren vragen wij in welke mate peer-review toegepast wordt in de dagelijkse praktijk. Deze interviews zullen in duo-vorm plaatsvinden.

Tot slot zal geprobeerd worden om op elke universiteit een peer-review sessie te observeren. Op deze manier kan een beter beeld geschetst worden van wat peer-review precies behelst en hoe het praktisch wordt toegepast.

Literatuur

de Bruin, G., van Geel, S., & Kans, K. (2013). *Peer review in de praktijk.* Rotterdam: Ecorys.

Dale, L. (2007). De bijdrage van feedback aan het leren van studenten. In: Snoek, M. (red.). *Eigenaar van Kwaliteit. Veranderingsbekwame leraren en het publieke onderwijsdebat.* Amsterdam, HvA.

Faust, S. (Regisseur). (2011). *The Finland Phenomenon* [Film]. Washington.

Hattie, J. (2009). *Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analysis related to achievement.* London: Routledge.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of educational research* , 77-81.

Heikkinen, H., Jokinen, H., & Tynjälä, P. (2012). *Peer-Group Mentoring for Teacher Development.* New York: Routledge.

McKinsey (2009). *How the world's best-performing schools come out on top*. McKinsey.

Meusen-Beekman, K., & Joosten- ten Brinke, D. (2010). Peer Assessment in het basisonderwijs. *EXAMENS* , 13-16.

Nahari, J., & Boezeman, L. (2010). *Bekwaamheidseisen in de lerarenopleiding.* Utrecht: Landelijk Platform Beroepen in het Onderwijs.

Nicol, D. J., & Macfarlane-dick, D. (2006). Formative assessment and self‐regulated learning: a model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education* , 199-218.

Onderwijsraad (2013). *Kiezen voor kwalitatief sterke leraren*. Den Haag: Onderwijsraad.

Rutten, J. (2009). *Zicht op de beïnvloedbare kenmerken van studeerbaarheid op de lerarenopleiding.* Utrecht: UU.

Sahlberg, P. (2011). *Finnish Lessons.* New York: Teachers College Press.

Sluijsmans, D., & Prins, F. (2009). *A Theoretical Framework for Integrating Peer Assessment in Teacher Education.* Celstec.org.

TALIS (2008). *Creating effective teaching and learning environments. First results from TALIS 2008*. Paris: OECD.

Thurlings, M., Wassink, H., Bastiaens, T. Stijnen, S. & Vermeulen, M. (2011). Feedback als cruciale factor voor leerresultaat. In: Diepstraten, I. et al. (red). *Professionalisering van leraren op de werkplek. Jaarboek Ruud de Moor Centrum 2010*. Heerlen: OU.

Van Veen, K., Zwart, R., Meirink, J. & Verloop, N. (2010). *Professionele ontwikkeling van leraren. Een reviewstudie naar effectieve kenmerken van prtofessionaliserings-interventies van leraren*. Leiden: ICLON/Expertisecentrum Leren van Docenten.

Zwart R. (2007). *Teacher learning in a context of reciprocal peer coaching*. Nijmegen: Radbout Universiteit.